

Bulanyin L. L.:

TRUDNŰJE VOPROSZŰ MORFOLOGII

Izd. „Proszvescsenyije”, Moszkva, 1976.

A nyelv összetett, sokoldalú jelenség, benne – mint rendszer valamennyi szintjén – a kialakult, „tipikus” jelenségek mellett átmeneti, „köztes” jellegű esetek is előfordulnak. A tanár napi munkája során szembekerül ezekkel a nem tipikus s ezért problémátikus nyelvi tényekkel is, melyeket az tesz számára külön is „nehézzen kezelhetőkké”, hogy a nyelvészeti szakirodalomban nem talál rájuk nézve egységes álláspontot.

Az orosz nyelv alaktanához tartozó ilyen vitás kérdésekre vonatkozóan haszonnal forgathatjuk L. L. Bulanyin könyvét, mely olyan, már ismert művek sorába illeszkedik, mint Dobromiszlov és Rozental „Трудные вопросы грамматики и правописания” (1958–60) vagy A. Fjodorov: „Трудные вопросы синтаксиса” (1972) (1972) c. munkái.

Felépítése és anyagközlési módszere sokban a Fjodorovéval rokon. Az alaktan tartalmát és a nyelvtanban elfoglalt helyét fejtegető, előszó nyomán a szófajelmélet kérdései következnek. Hét fejezet szól ezekről, melyekben a szerző részletesen kifejti az egyes grammatikai kategóriák részkérdéseit. A könyv végén az érdeklődő 205 tételből álló alapos bibliográfiát lel a témáról.

A tárgyalat kérdések körét a szerző a tankönyvek tartalmához szabta, hiszen művét elsősorban a tanároknak szánta. Mégsem az iskolai tananyag részletes kifejtésével, az orosz

nyelv egyfajta rendszeres „kursz”-ával van itt dolgunk. A tudományos szakirodalom és az egyetemi tankönyvek eredményeire támaszkodva a szerző az alaktan elméleti problémáit az iskolai tankönyvek anyagára kivetítve tárgyalja. A névmásokról szóló fejezetben pl. meghatározza e kategória helyét a szófajok rendszerében, jellemzi osztályozásuk két (szélesebb és hagyományosan szűkebb) megközelítési módját, kifejti a névmások valamennyi csoportjának sajátosságait, szemantikai és grammatikai jegyeit stb. Rámutat az olyan alakok keletkezésének történelmi gyökereire is, mint pl. a **К НЕМУ, ЗА НИМ** vagy hogy a **себя** névmásnak miért nem lehet alanyeseti alakja, változnak-e a személyes névmások szám szerint stb.

Ehhez hasonló szélességű körben elemezi a többi szófajt is. Igen hasznos, hogy valamennyi problematikus jelenséget, legyen az általános vagy partikuláris jellegű, több síkon, az alaktanak a szemantikával, a mondattannal és a szóképzéssel való kölcsönhatásában tárgyal.

A figyelemnek nem a tipikus és vitás kérdésekre való koncentrációja, a történeti szemlélet, a különböző álláspontok tömör kifejtése a legmodernebb nyelvészeti kutatások eredményeinek felhasználása, a gyakorlati tevékenység igényeire való utalások – mindez rendkívül hasznosra teszi az ismertetett művet. Általa az orosz nyelvzakos tanár mélyebbre hatolhat a nyelvtani jelenség lényegének megértésében, tágulhat lingvisztikai látóköre, jó elméleti alapot teremthet az alaktan összetett problémáinak magyarázata számára.

Korcsic M. A.

TANÍTVÁNYAINKNAK AJÁNLOHATJUK!

Első és második osztályos tanítványainknak ajánlhatjuk a „Már tudok olvasni” sorozat újabb köteteit:

Mányai Anna:

GERGŐ

című könyvében lelket melengető elbeszéléseket olvashatnak a gyerekek a régi falusi életéről. Hogyan éltek abban az időben a velük egyidős falusi gyerekek; milyenek voltak kedvenc játékaik? Hogyan pástorkodott Gergő fenn a Hargitán, s hogyan vitte el a róka a kisbárányt, míg ő az (édesapjától örökölt tehetséggel) édesapjától kapott kisbicskával elmélyülten csodálatos tulipános-fenyős-galambos kiskaput faragott? Vagy: Micsoda ünnepet jelentett a falu gyermekeinek a vándorszínészek bábos játéka!

Az író fegyelmezett stílusával nagyon közel képes hozni a régi idők történeteinek szereplőit. A kis elbeszélések átélését, elképzelését jól segítik Engel Tevan István rajzai.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Rockenbauer Pál–Balogh Péter:

AMIRŐL A JÉGVILÁG MESÉL

A „Bölcs Bagoly”-sorozat újabb kötetében a televízió munkatárs csodálatos tájakra kalauzolja kis olvasóit; az örökös hó-jég birodalmába.

Könyvében a szerző azokra a kérdésekre ad választ, amelyeket érdeklődő gyerekek tettek fel neki: Mi a szép a jég birodalmában? Él-e pingvin az északi sarkvidék jégtábláin, jegesmackó a délin? Milyen a sarki nyár? Hol van a leghidegebb a világon? stb. S a magyar gyerekek számára oly távoli vidékek szépségeibe, érdekességeibe, a jégvilág titkaiba avatja be kis olvasóit a szerző. S ehhez nagy segítséget nyújtanak Balogh Péter illusztrációi is.

A könyv nemcsak gyerekeink ismereteit gyarapítja, de jól használhatjuk környezetismereti és beszédfejlesztő óráinkhoz is.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Fekete István:

CSÍ

A természet egyszerű megfigyelőjének könyvei közül az első osztály végén már bátran ajánlhatjuk Csírről és Vittről, a fecskepárról szóló történetet.

Az egyedül maradt, sérült szárnyú kis fecskeasszony megható története kitartásra, szercetre neveli gyerekeinket. Mint más állattörténeteiben, ebben is arra tanít az író, hogy az ember és a természet mély kapcsolatban vannak egymással, s hogy az ember része a természetnek, az emberre is érvényes a természet törvénye éppen úgy, mint Vitre, a hűség kis fecskére.

A könyvet Reich Károly melegséget sugárzó, művészi rajzai díszítik.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Febér Klára:

FELE KIRÁLYSÁGOM

Az írónd legújabb, gyerekeknek szóló könyve egy mai család Péter nevű gyermekéről szól. A második osztályba járó kislány nagymamájának eltörik a lába, s így nem kísérheti unokáját a játszótérre, nem főzhet neki, még az esti mesélés is elmarad, mert kórházban kell feküdnie. A mese hiányzik a legjobban, és Péterben nagy elhatározás születik; most ő fog mesélni a nagymamának. Minden nap bemegy a kórházba, és vidám történeteket mond. Persze ezek az események leginkább csak a kislány képzeletében játszódnak le, de a kitalált meséknek csodálatos, gyógyító erejük van: a nagymama lába hamarosan rendbe jön.

Ilyen csodatételre bármelyik mai gyerek képes, hiszen Péter sem különös teremtés, ezt találos kérdése is elárulja: „Barna haja van, második osztályba jár, mindig kettesével szalad fel a lépcsőn, kicsit rendetlen, kicsit álomszuszék, van piros pontja, és van fekete pontja, a ceruzáját néha otthon felejt, és téged, nagymama, nagyon-nagyon szeret. Mi az?”

Hát én vagyok.”

Érdemes megismertetnünk Péterrel kis tanítványainkat. Talán sok gyerek magára ismer majd. Ezt segítik Zsoldos Vera művészien gyermeki rajzai is.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Takács Imre:

PÁSKOMI LAKODALOM

Szórakoztató, vidám verses mesét írt a költő a hat éven felüli gyerekek számára a délceg egér-legény és a bájos egér-leány lakodalmáról. A derűs történetben a legelőn és környékén élő valamennyi állat fölvonul gratulálni az ifjú párnak. Az ezerszín mesét Gyulai Líviusz illusztrálta hangulatos, vidám rajzaival.

Az állatok pontos „jellemzése” és rajzos megjelenítése csábít a bábos feldolgozásra. Remek hangulatú kisdobos foglalkozást lehetne rendezni a meséből a gyerekek által elkészített bábokkal.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Ágb István-Würtz Ádám:

HÁNYAT NÉZEK A NAPTÁRBAN?

„Az ember többet álmodik arról, ami elmúlt. Álmomba sokszor betolakodnak a falusi ünnepek. Mindegyik egyformán szép volt gyerekkoromban, s most nem tudom, álmaim mesélését melyikkel kezdjem. A búcsúival, a szürettel, a lucázással, a pásztorolással, a háromkirályozással, a disznóöléssel vagy a húsvéti locsolással-e?”

Vajon ezek közül hányat ismernek a mai gyerekek, s mennyivel lesznek szegényebbek, ha a múlt szokásait nem ismertetjük meg velük? Ebben a hasznos, szép és érdekes könyvben költő mesél dunántúli népszokásokról, és dunántúli faluban nőtt festő kelti életre a falu ünnepeit. S mindketten oly szépen, szívvel tesz ezt, hogy bármelyik falusi ünnepi játékot megtaníthatjuk a könyv alapján akár nagyvárosi iskolába járó gyerekeinknek is.

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.